

Monografija zapravo opisuje građane koji su se na mentalnoj razini povezali s nogometom, posebice Građanskim kao „svojim” nogometnim klubom, tražeći u njemu više od razonode za nekoliko poslijepodnevni sati. Naprotiv, autor zaključuje da su kibici „Purgera” zagrebački nogometni klub smatrali na neki način simboličkim predstavnikom sebe. Uz to, s obzirom na to da su radijski prijenosi još uvijek bili u povojima, na druge osobe na tribinama gledali su prije svega kao na sudrugove (ponekad vjerojatno i supatnike).

Kibici „Purgera” knjiga je pisana izrazito pitko, znanstveno, ali i jednostavno. Sudeći po prvim reakcijama u medijima, privukla je dosta publike zainteresirane za temu – i to s pravom. Na kraju bih samo istaknuo da se mjestimično u tekstu mogu uočiti određeni tipfeleri i nedosljednosti. Ipak, oni ne utječu puno na razumijevanje istraživanih fenomena. Dapače, pisac ovih redova nada se da će ova zanimljiva monografija potaknuti druga istraživanja komplementarnih tema. Tim više jer hrvatskoj historiografiji još uvijek nedostaje opisa prošle zbilje iz pozicija društvene i svakodnevne povijesti.

Stipica Grgić

Husref Tahirović, *Dr. Isak Samokovlija. Život u bijelom mantilu* (Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 2022), 198 str.

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine objavila je knjigu *Dr. Isak Samokovlija. Život u bijelom mantilu* autora akademika Husrefa Tahirovića. Knjiga je važna zbog toga što naša historiografija nije dosad ponudila velika ostvarenja iz povijesti medicine i upravo je to polje u kojem treba tragati za novim plodovima. Pandemija bolesti COVID-19 s kojom se svijet suočio posljednjih godina pokazala je koliko je važna povijest medicine i svaki doprinos tome zaslužuje da se posebno istakne. O Isaku Samokovliji uglavnom se mnogo zna kao o književniku, dok je njegova djelatnost kao liječnika ostala malo istraživana. U ovoj knjizi akademika Tahirovića najprije nalazimo tekst Dževada Karahasana koji pokazuje fascinantnu vezu liječnika i književnika u europskoj književnosti te u tom kontekstu oslikava Isaka Samokovliju kao pravoga medicinskog prosvjetitelja.

Knjiga je podijeljena na dva dijela. Prvi dio čini kratka biografija, a u drugom su objavljeni medicinski tekstovi Isaka Samokovlije, koje je priredio akademik Tahirović. Iz kratkoga životopisa vidi se zanimljiva životna priča: Židov, rođen u Goraždu 1889., studij medicine završava u Beču, preživljava dva rata (u Prvom svjetskom ratu kao student medicine mobiliziran je u austrougarsku vojsku i jedno vrijeme proveo na istočnoj fronti na rusko-poljskoj granici, a u Drugom svjetskom ratu je, premda Židov, mobiliziran u domobrane i najveći dio rata proveo kao šef ambulante u Izbjegličkom logoru na Alipašinu mostu kod Sarajeva). Akademik Tahirović u ovoj knjizi prati životni put Isaka Samokovlije, angažman u pomaganju muhadžirima smještenim u logor, kao i brojne druge izazove s kojima se Samokovlija suočavao.

Pred kraj rata Samokovlija je kao liječnik ponovo bio mobiliziran u domobrane, ali je prilikom povlačenja od Zenice prema Doboju u travnju 1945. uspio pobjeći i skrivao se sve do konačnoga oslobođenja zemlje, kad se pridružio Jugoslavenskoj vojsci i nastavio karijeru najprije kao upravitelj bolnice u Tuzli, a potom i u Ministarstvu narodnog zdravlja Bosne i Hercegovine.

U mirnim razdobljima Isak Samokovlija bio je liječnik. Između dva svjetska rata radio je u Zemaljskoj bolnici u Sarajevu, potom kao sreski liječnik u Goraždu, pa u Fojnici, a pred izbijanje Drugoga svjetskog rata postao je šef Zdravstvenoga odjeljenja pri Drinskoj banovini. Nakon Drugoga svjetskog rata najprije je radio u Ministarstvu narodnog zdravlja. Tada je pokrenuo i časopis *Život i zdravlje*, u kojem je objavljivao mnogo medicinskih tekstova kojima je poučavao običan narod kako da higijenom i širenjem medicinskih znanja popravi svoje zdravlje. Od 1949. posvetio se samo uređivanju kulturnoga i književnoga časopisa *Brazda*, a poslije je postao urednik u *Svjetlosti*. Umro je početkom 1955. u Sarajevu.

Akademik Tahirović napravio je i bibliografiju Samokovlijinih medicinskih tekstova i objavio ih u drugom dijelu rukopisa. Riječ je o tekstovima razvrstanim u razne grupe – tekstovi s razvijenim likovima, crtice, poezija te stručni medicinski radovi. Akademik Tahirović naglašava da je Samokovlija ove tekstove počeo pisati „na zalasku ljekarske karijere” te da su oni rezultat njegova životnoga iskustva i odličnoga razumijevanja mentaliteta ljudi u Bosni i Hercegovini s jedne, ali i uvida u socijalnu medicinu s druge strane. Uz nesumnjivi književni dar, to je Samokovlijinim tekstovima davalo „zdravstveno-prosvjetni sadržaj”, što je bilo veoma važno u okolnostima kad se znatan broj stanovnika u Bosni i Hercegovini suočavao s raznim bolestima uzrokovanim teškim životnim prilikama nakon Drugoga svjetskog rata. Ocjenjujući važnost Samokovlijinih tekstova, akademik Tahirović zaključuje: „Njegovi medicinski članci u vremenu njihovog nastajanja imali su značajnu ulogu u podizanju svijesti i saznanja stanovništva o navedenim bolestima i mjerama koje trebaju sprovesti u cilju njihovog suzbijanja. Taj vid edukacije stanovništva uz primjenu higijensko-sanitarnih mjera imao je značajno mjesto u prevenciji i eradicaciji navedenih bolesti.”

Zašto je važna ova knjiga i koji je smisao objavljivanja ovih Samokovlijinih radova onako kako je to akademik Tahirović priredio? Prvo, donosi zanimljivu biografiju jednoga Židova u Prvom i Drugom svjetskom ratu. On je daleko od nekih Židova vatrenih revolucionara (kakvi su bili na primjer Moni Finci ili Nisim Albahari), ali je tihi književnik koji u svojem životu objedinjava produhovljenost umjetnika i mirnoću i preciznost liječnika. Njegova ga je profesija u Drugom svjetskom ratu spasila, jer je kao liječnik bio potreban! Njegovi medicinski tekstovi, koliko god poučni, uvijek su u sebi sadržavali i odgovornost jednoga liječnika. Čak i danas neki njegovi tekstovi imaju prosvjetiteljsku vrijednost, bez obzira na to što nam se čini da se moderni svijet puno preobrazio u odnosu na vrijeme kad je Samokovlija pisao. Siguran sam da, na primjer, njegov tekst o „povijanju djece” nakon rođenja i u prvim mjesecima, što je čest običaj čak i danas, ima veliku i važnu prosvjetiteljsku funkciju.

Zato je ova knjiga Samokovlijinih tekstova, i biografija i bibliografija koju je sastavio akademik Tahirović, u pravom smislu prosvjetiteljska.

Husnija Kamberović